

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

**АНТИРАДЯНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ТЕРЕНАХ
ДРОГОБИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПОЧАТКОВИЙ ПЕРІОД
“ХРУЩОВСЬКОЇ ВІДЛИГИ” (1955 – 1957 рр.)**

У статті вперше на основі невідомих та маловідомих архівних матеріалів відтворена опозиційна ситуація у Дрогобицькій області у 1955 – 1957 рр. Автор дослідив особливості діяльності репресивно-каральної системи на вказаній території, простежив діяльність антирадянських організацій. Показано, що навіть після ліквідації організованого Руху Опору радянська влада не почувалася впевнено.

***Ключові слова:** визвольний рух, Дрогобицька область, репресивно-каральна система, агентура, духовенство, сектанти, єговісти, п'ятидесятники.*

Важливим і водночас малодослідженим залишається питання функціонування радянських владних структур на західноукраїнських землях після придушення визвольного руху 1940 – 1950-х рр. Водночас із процесом десталінізації у тодішньому суспільстві спостерігалися посилення критичних настроїв щодо хрущовського керівництва. Це активізувало боротьбу владних структур із проявами інакодумства та проведення масових арештів за звинуваченнями в “антирадянській пропаганді й агітації”. Радянська влада на цих теренах ніколи не почувалася впевнено відчуваючи відверту неприязнь місцевого населення. Цьому передусім сприяла сама політика комуністичних владних структур, репресивно-каральна діяльність органів МДБ-МВС, які поводили себе як відверті окупанти, ігноруючи місцеві звичаї і традиції. Саме тому необхідно здійснити переоцінку суспільно-політичних подій хрущовської “відлиги”.

Відсутні спеціальні дослідження, у яких висвітлюється суспільно-політичне становище у Дрогобицькій області УРСР (1955 – 1957). Звичайно, окремі аспекти цього питання, зокрема становища на західноукраїнських землях, аналіз суспільних настроїв українського населення упродовж десталінізації висвітлені у працях А.Кентія [2], Ю.Киричука [3]. Комплексно питання суспільно-політичного становища висвітлює А.Русначенко [4]. Окрім цього, автор проводить паралелі між національно-визвольним рухом 1940-х – 1950-х рр. і дисидентством. Методологічне значення для дослідження зазначеної проблеми має праця В.Барана [1]. У праці автор дає визначення поняття “десталінізація”, здійснює її періодизацію, з’ясовує причини початку процесу та висвітлює хід його проведення. З огляду на відкриття нових документів стане можливим висвітлення згаданої проблеми у контексті окремої області.

Метою статті є висвітлити процес функціонування підпільних опозиційних до радянської влади структур, а також охарактеризувати заходи, які використовували репресивно-каральні органи у боротьбі проти них. Вибір хронологічних рамок дослідження обумовлений тим, що у 1955 – 1957 рр. масово повертаються з ув’язнення колишні підпільники, відбувається ХХ з’їзд, на якому проголошується десталінізація, та революція в Угорщині.

Опозиційний антирадянський рух складався: а) з осіб, які брали участь у боротьбі 1940 – початку 1950-х рр.; б) з осіб, які повернулися із ув’язнення, відбувши термін або підпавши під реабілітацію; в) різних релігійних організацій, заборонених радянською владою.

Окреслюючи загальні масштаби боротьби 1940 – 1950-х рр. зазначимо, що після вигнання німців на території Дрогобицької області діяли: Дрогобицький окружний провід ОУН, 7 надрайонних, 26 районних і більше 100 кущових. У 1947 р. із Польщі на територію області перейшло більше 10 відділів УПА. Незважаючи на ліквідацію масштабного й організованого Руху Опору, у Дрогобицькій області наприкінці 1952 р. окремі підпільні групи та особи діяли до середини 1950-х рр. Наприклад, станом на 1 серпня 1955 р. Управлінням і міськ-райапаратами УКДБ по Дрогобицькій області розшукували 93 оунівських

нелегалів, у тому числі: керівників підпілля – 6, “бандитів ОУН” – 51, терористів – 7, членів ОУН – 20, посібників – 9 [VI, 160]. Однак це дало у 1955 р. чекістам звітувати про повну ліквідацію підпілля [IV, 2, 81].

Вище керівництво держави усвідомило, що масовими репресіями досягти остаточної перемоги над визвольним рухом не вдасться і тому пішло на переговори з ув'язненими колишніми керівниками підпілля [2, 85 – 86]; [3, 301]. Варто зазначити, що Л.Берія одним з перших намагався усунути з політичного лексикону слово “бандит” щодо представників визвольного руху. Зокрема, розглядаючи боротьбу українців, він зазначав, що немає “ніяких бандитів, а лише є націоналістично налаштована частина населення” [2, 85 – 86].

Ліквідація підпільного руху у Дрогобицькій області далася радянській владі великими зусиллями. Говорити про зведені кількісні показники вбитих, заарештованих чи легалізованих досить важко, оскільки у документах за той самий період наявні різні цифрові дані. Наприклад, в одному із узагальнюючих документів зазначалося, що протягом 1944 – 1955 рр. у Дрогобицькій області було вбито – 16 213, заарештовано – 16 830, з'явилося з повинною – 6 350 осіб [VIII, 159, 160, 162].

За іншими даними, протягом 1944 – 1954 рр. у Дрогобицькій області за “контрреволюційні злочини” було заарештовано і засуджено 19 505 осіб, серед них до вищої міри покарання (ВМП) – 209 осіб, до 25 років – 3874 осіб, 20 – 520, 18 – 20, 17 – 31, 15 – 1 190, 10 – 9 490, 8 – 356, 7 – 324, 6 – 79, 5 – 1 119, 4 – 68, 3 – 127. Однак до спецтаборів та інших місць для дальшого ведення слідства було доправлено 2 104 особи [II, 40, 59]. Ці розбіжності пояснювалися тим, що раніше подані відомості були складені на основі річних статистичних звітів про заарештованих за “контрреволюційні злочини” осіб. У процесі слідства, особливо на осіб, заарештованих колишнім Управлінням МВС, у багатьох випадках злочини були перекваліфіковані на “неконтрреволюційні” статті КК УРСР, а частина справ упродовж судового розгляду завершена повністю. Усі ці особи були вилучені зі згаданих відомостей, які склалися за статистичною картотекою тільки на осіб, засуджених за контрреволюційні злочини, і тому точніші за попередні [II, 41].

Дещо відрізняється інформація про тих, хто з'явився із повинною чи легалізувався. Зокрема, у довідці “Про тих, хто з'явився з повинною, і легалізованих підпільників, членів ОУН і інших категорій осіб по Дрогобицькій області” станом на 25 грудня 1954 р. зазначалося, що всього у Дрогобицькій області з 1944 р. з'явилося з повинною 8 893 підпільників. Серед них убито підпільниками, заарештовано, ліквідовано після повторного переходу у підпілля, виїхало в Польщу і померло 1 316. Таким чином обліковувалося 7 577 осіб. Із них не здали зброї – 168 осіб. На території області проживало “бандитів” – 585, членів ОУН – 253, посібників – 552, інших – 4 873 [V, 63]; [I, 1]. З-поміж тих, хто з'явився і легалізувався, в агентурній мережі перебувало – 255 осіб, у тому числі: підпільників – 91, членів ОУН – 40, посібників – 54, інших – 70. Окрім цього, в розробці тих, хто з'явився із повинною і легалізувався, використовувалося 606 інших агентів [I, 2]; [V, 64].

Окремо необхідно сказати ще про одну категорію осіб, що були вороже налаштовані до радянської влади (а отже, складали потенціальних учасників опозиційного руху). Ідеться про примусово виселених осіб, переважно членів сімей оунівців та повстанців, яких, звісно, у табори не саджали, але переводили на спецпоселення. Зокрема, протягом 1944 – 1952 рр. з території Дрогобицької області було виселено 10 694 сімей, або 36 051 особу. У тому числі сімей: підпільників – 4366, членів ОУН – 3 028, симпатиків – 2 839, андерсовців – 32, “куркулів” – 19, єговістів – 410. З них звільнено 662 сім'ї, або 2 151 особа [II, 42 – 43].

Після смерті Й.Сталіна відбувається часткова демократизація режиму. Рада Міністрів СРСР 15 травня 1956 р. ухвалила постанову “Про скасування обмежень по спецпоселенню з членів сімей українських і білоруських націоналістів, звільнених від заслання на поселення”, реально це був дозвіл на повернення додому.

У 1955 – 1956 рр. на територію Дрогобицької області прибула значна кількість осіб, які відбували покарання за антирадянську діяльність. Офіційна влада негативно ставилася до звільнених з ув'язнення націоналістів і членів їхніх сімей. Однак процес повернення на батьківщину не був тривалим. Після Угорської революції 1956 р. налякана радянська влада заборонила колишнім керівникам і активним членам підпілля

повертатися додому. На території області проживало 7 944 особи, які повернулися з місць ув'язнення, в тому числі 229 колишніх членів ОУН, 1363 – колишніх керівників підпільного та повстанського руху, 1 743 членів сімей учасників ОУН, 3 875 колишніх посібників [IV, 2, 81].

Варто зазначити, що особи, які поверталися із заслання, продовжували підтримувати відносини з тими, хто ще залишався у тюрмі. Перебуваючи на засланні, багато підпільників починали там створювати антирадянські організації. Зокрема, у Воркуті Луцик, Володимир Юрків і Ярослав Чав'як створили “превентивний центр”, почали спілкуватися з оунівцями, які перебували на волі. На одній із нарад “центру” Луцику було доручено написати інструкцію з організації мережі ОУН у районах Воркути. Написана ним інструкція була поширена серед оунівців і окремі керівники груп використовували її в антирадянській діяльності [IV, 59]. Колишні підпільники також використовували зв'язки зі знайомими, що залишилися проживати в Росії, для отримання коштів, на які купували друкарські машинки, папір і прагнули продовжувати націоналістичну діяльність [IV, 60].

Характеризуючи поведінку осіб, які повернулися із ув'язнення, наголосимо, що значна частина з них не змінила ідейних переконань, мала намір відновити антирадянську діяльність. Вони поширювали “провокаційні чутки”, погрожували окремим радянсько-партійним працівникам і активістам, агітували проти вступу до колгоспів і комсомолу [II, 44]; [III, 135]. Колишні підпільники перебували під наглядом не лише органів репресивної системи, а й осіб, які так чи інакше прагнули “вислужитися” перед радянською владою. Характерно, що навіть на колишніх націоналістів, які відверто співпрацювали з режимом, довели свою відданість останньому, робилися доноси [II, 50].

На території області був постійний контроль за тими, хто прийшов із повинною легалізувався або листувався з рідними за кордоном, а також за тими, кого вважали родичами і зв'язковими керівників ОУН Степана Бандери, Андрія Мельника, Миколи Лебедя, Лева Ребета, Ярослава Пришляка та ін. Наприклад, у довідці “Про стан агентурно-оперативної роботи апарату Уповноваженого УКДБ при СМ УРСР по

Дрогобицькій області в Турківському районі” зазначалося, що виявлено 599 осіб вихідців із Турківського району тих, хто не повернувся, а на його території проживають родичі чи знайомі. Приблизно 100 осіб мешканців району листуються з рідними чи знайомими, які проживають у США, Англії, Канаді, Австрії, Західній Німеччині та інших країнах [V, 129].

Окрім того, особливий контроль здійснювався за частиною тих осіб, які повернулися із заслання. Зокрема, у звітах репресивно-каральних органів зазначалося, що останні вживають заходів до відновлення активної націоналістичної діяльності, мають наміри придбати зброю, друкарську техніку і грошові засоби.

Спецоргани особливу увагу приділяли агентурі, завербованій із колишніх засуджених підпільників. Від них довідувалися про плани колишніх підпільників, а також про їхню діяльність у роки ув’язнення. Наприклад, управлінням КДБ по Дрогобицькій області була завербована агент “Травнева” (псевдо змінено), яка повернулася з ув’язнення. Під час вербування та в процесі роботи вона повідомила, що 1955 р. з Карагандинського до Тайшетського ВТТ серед осіб, які брали участь у відомому антирадянському повстанні політв’язнів, прибула Анна Коцур, яка зуміла підбрала однодумців і створила націоналістичну групу у складі 9 осіб. Учасники групи агітували ув’язнених не підкорятися табірній адміністрації, відзначали релігійні і національні свята, складали і поширювали серед в’язнів різноманітні націоналістичні вірші й пісні, закликали берегти сили та здоров’я для майбутньої боротьби за Самостійну Україну. При звільненні з ув’язнення Коцур доручила своїм однодумцям налагодити зв’язок з націоналістичним підпіллям і повідомляти її письмово [IV, 353 – 354].

Як уже зазначалося, радянська влада була чужою для місцевого населення, особливо після масового повернення із ув’язнення колишніх підпільників. Саме тому було переглянуто понад 5 тисяч архівно-слідчих справ на українських націоналістів, які прибули з місць ув’язнення. Однак 223 особи, проживання яких було небажане в західних областях України, переміщено до інших областей СРСР. На 54 особи порушено провадження про відміну рішення Комісії президії Верховної ради СРСР і повернення їх до ВТТ, щодо 6 осіб, рішення вказаних комісій скасовано, і їх доправлено до таборів [IV, 354].

Під пильне “око” репресивно-каральних органів потрапили не лише колишні підпільники, а й церква та інші організації. Зокрема, чекісти зафіксували на території Дрогобицької області 13 колишніх троцькістів і 30 сіоністів. Крім того, за їхніми підрахунками, в області діяло 638 зареєстрованих церков, у яких служили 230 священників, частина із яких залишалася “прихильниками Ватикану”. На обліку перебувало близько 70 уніатських священників, монахів, які відмовлялися від приєднання до російської православної церкви і нелегально проводили релігійні обряди. А також діяло 16 польських костелів, які обслуговувало 7 ксьондзів [IV, 3, 82].

Згідно з офіційними даними, уже станом на 1 червня 1955 р. на території Дрогобицької області проживало понад 20 уніатських священників, які відмовилися від воз’єднання із православ’ям і покинули церкви, однак надалі продовжували здійснювати релігійні обряди в будинках вірян. Робота з активізації “розробки” уніатського духовенства і монахів проводилася у згідно з наказом КДБ при Раді Міністрів СРСР № 00405 і розробленими планами Управління КДБ при РМ УРСР по Дрогобицькій області. Згідно з планами УКДБ, передбачалася розробка вороже налаштованої частини духовенства і монахів, викриття уніатського підпілля і націоналістичних організацій, які діяли під релігійним прикриттям, виявлення каналів зв’язку з Ватиканом.

Для прикладу, управлінням КДБ були взяті в активну “розробку” уніатські священники Антон Ключик і Іван Цегелик, які перебували на оперативному обліку [V, 71]. Цегелик у 1947 р. був переселений із Польщі і невдовзі налаштував зв’язок з підпільниками, яким неодноразово надавав схованку для ночівлі, матеріальну допомогу і продукти харчування. Зв’язок із підпіллям І.Цегелик підтримував до 1951 р. Він відмовився від приєднання до православ’я, офіційно залишив церковну роботу, однак продовжував здійснювати релігійні обряди в своїй квартирі. 1954 р. І.Цегелик встановив зв’язок із колишніми уніатськими священниками, які повернулися із ув’язнення, зокрема Стефаном Яворським, разом із якими займався “уніатською діяльністю”. С.Яворський раніше служив капеланом колишнього Перемиського єпископа Й.Коцеловського, вів антирадянську діяльність, за що 1947 р. був заарештований і засуджений Особливою нарадою при МДБ СРСР до 5 років ВТТ. Відбувши

покарання, він удруге був засуджений до виселення на спецпоселення у Красноярський край, звідки наприкінці 1954 р. повернувся до Дрогобицької області. Проживаючи на території області, Яворський продовжував підтримувати зв'язки з ув'язненими, колишніми членами капітули Перемиської єпархії і ректором духовної семінарії у Перемишлі Іваном Кузичем, від яких отримував вказівки щодо проведення релігійної діяльності [V, 72].

Греко-католицьке духовенство було негативно налаштоване до радянської влади. Згаданий Яворський у травні 1955 р. через І.Цегелика дав доручення всім уніатським священикам не здійснювати релігійних обрядів над комсомольцями, доки вони не розірвуть зв'язки з ВЛКСМ. До слова, чекісти стверджували, що ці вказівки Яворський отримав від митрополита Й. Сліпого, який перебував у в'язниці [V, 72 – 73].

Практично все греко-католицьке духовенство Дрогобицької області виступало проти радянської влади. Уніатські священики та ченці встановлювали і підтримували зв'язки із членами підпілля, переховували їх від переслідування органів радянської влади, надавали матеріальну підтримку, проводили серед віруючих антирадянську агітацію, за завданням підпілля поширювали антирадянські націоналістичні листівки та відправляли для підпільників різноманітні обряди. Деякі з метою продовження діяльності офіційно переходили у православ'я, однак обряди продовжували здійснювати у греко-католицькій формі [VII, 20, 27 – 29, 33 – 34].

Для усунення цих “проявів” у планах заходів МДБ СРСР із ліквідації оунівського підпілля і його збройних груп у західних областях України, звітах репресивно-каральних органів за 1952 р. передбачалося створення легендарного центру уніатського підпілля на чолі з перевіреною агентурою органів МДБ. Створення такого центру здійснювалося на нараді з начальниками 5-го відділу. МДБ УРСР розробив план оперативно-чекістських заходів із підготовки до створення легендарного центру уніатського підпілля для західних областей України з метою підпорядкування впливу спецорганів діяльності уніатського підпілля, ліквідації його керівних

організаційних ланок, перехоплення каналів зв'язку з Ватиканом та оунівським підпіллям [VII, 142 – 143].

Ще однією проблемою для радянської влади у Дрогобицькій області була активна антирадянська діяльність підпілля сектантів, єговістів і п'ятидесятників, яке нараховувало 800 членів. Існувала також легальна мережа євангельських християн (450 осіб), одна синагога з 40 віруючими і група адвентистів сьомого дня (20 осіб) [IV, 3, 82].

Для ліквідації діяльності антирадянських організацій керівний і оперативний склад 4 відділу протягом 1955 – 1957 рр. особливо активно працював над розширенням агентурного апарату. Зокрема, станом на 15 травня 1957 р. у провадженні відділу було дві агентурні справи, 38 справ-формулярів, 6 розшукових справ і 7 справ попередньої оперативної перевірки.

Оперативний склад 2 відділення (начальник Дягилев) провадив агентурно-оперативну роботу щодо виявлення і призупинення діяльності антирадянських елементів серед молоді та інтелігенції, сіоністів “єврейських буржуазних націоналістів”, учасників колишніх антирадянських політичних партій. Для цього було завербовано 28 агентів і 7 утримувачів явочних квартир, заведена 1 агентурна справа, 1 справа-формуляр і 4 справи попередньої оперативної перевірки. За проведення антирадянської діяльності заарештовано 2 особи (Вернер, Фоменко) із 6 особами проведена профілактика [IV, 7]. Загалом агентурний апарат відділення складався із 49 агентів, які приймалися на 9 явочних квартирах. У провадженні були 1 агентурна справа на 8 осіб, 10 справ-формулярів і 4 справи попередньої оперативної перевірки.

Іншим напрямком роботи органів КДБ у Дрогобицькій області була “розробка” троцькістів, правих та інших членів антирадянських політичних партій. Управління КДБ Дрогобицької області мало агентурні і слідчі матеріали, які характеризували питання виникнення троцькістських організацій на території області [V, 95]. На це була спрямована діяльність апарату, який складався із 4-х оперативних працівників [V, 130].

У 1956 р. – січні – квітні 1957 р. на території області зареєстровано 102 злочинних прояви, які радянська влада класифікувала як “збройне підпілля”. Вжиті заходи дали змогу спецорганам розкрити 74 злочини, з них 5 убивств, 2 замаху на вбивство, 23 підпали будинків, 36 випадків поширення

антирадянських листівок і анонімних документів, 7 інших акцій. До кримінальної відповідальності притягнуто по лінії прокуратури 30 осіб, які здійснили згадані злочини, із 12 особами проведено профілактику. Для розшуку авторів і поширювачів антирадянських документів органами КДБ було завербовано 25 агентів [IV, 10].

Незважаючи на успіхи у боротьбі проти цих організацій, навіть у репресивно-каральних органів виникали проблеми, пов'язані з відсутністю агентури серед греко-католицького духовенства, яке відмовилося від возз'єднання з російською православною церквою, легальних общин евангельських християн баптистів і адвентистів сьомого дня, а також п'яти католицьких костельних общин. Незначною виявилася й кількість агентури серед троцькістів і сіоністів, а також членів єговістського підпілля. На території області діяла єговістська “стрєфа”, в яку входили 3 “відділи”, а всього нараховувалося до 700 осіб, із яких 53 були взяті на оперативний облік. УКДБ по цій лінії використовувало 39 агентів, однак лише 12 із них – єговісти, інші 27 до єговістського підпілля не належали і вести глибоку “розробку” його членів не могли [IV, 18].

Отже, попри боротьбу з визвольним рухом, у 1940-х – 50-х рр. радянській владі не вдалося остаточно викоринити і придушити антирадянські настрої. У зв'язку з лібералізацією суспільно-політичного режиму (десталінізація, “відлига”, реабілітація ув'язнених) активізували діяльність вороже налаштовані до влади особи – переважно колишні учасники ОУН і УПА (як ті, хто залишився у підпіллі, так і звільнені з ув'язнення), а також представників релігійних об'єднань. На цій основі у Дрогобицькій області поступово формувалися зародки дисидентського руху.

Перспективним напрямом дослідження є вивчення питань антирадянської діяльності колишніх підпільників та релігійних організацій у Дрогобицькій області в 1960-х рр. та формування на їхній основі дисидентських організацій.

Джерела та література

- I. ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 12 (1960). – Спр. 41. – 192 арк.
- II. ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 12 (1960). – Спр. 42. – 192 арк.

- III. ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 12 (1960). – Спр. 44. – 314 арк.
IV. ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 12 (1960). – Спр. 46. – 422 арк.
V. ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 12 (1960). – Спр. 47. – 141 арк.
VI. ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 12 (1960). – Спр. 48. – 299 арк.
VII. ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 20 (1960). – Спр. 1. – 259 арк.
VIII. ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 74. – 331 арк.

1. Баран В. Україна: новітня історія 1945 – 1991. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. – 670 с.

2. Кентій А. Нарис боротьби ОУН – УПА в Україні (1946 – 1956 рр.). – К. : Інститут історії України НАН України, 1999. – 111 с.

3. Киричук Ю. Український національний рух 40 – 50-х років ХХ століття: ідеологія та практика. – Львів : Добра справа, 2003. – 464 с.

4. Русначенко А. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940 – 50-х роках. – К. : Університетське видавництво “Пульсари”, 2002. – 519 с.

5. Русначенко А. Розумом і серцем. Українська суспільно-політична думка 1940 – 1980-х років. – К. , 1999. – 354 с.

Ильницький Василь. Антисоветская деятельность на территории Дрогобычской области в начальный период “хрущевской оттепели” (1955 – 1957). В статье впервые на основе неизвестных и малоизвестных архивных материалов воспроизведена оппозиционная ситуация в Дрогобычской области в 1955 – 1957 гг. Автор исследовал особенности деятельности репрессивно-карательной системы в указанном регионе, проследил деятельность антисоветских организаций. Показано, что даже после ликвидации организованного Движения Сопротивления советская власть не чувствовала себя уверенно.

Ключевые слова: освободительное движение, Дрогобычская область, репрессивно-карательная система, агентура, духовенство, сектанты, иеговисты, пятидесятники.

Ilnytskyi Vasyl. Anti-soviet activity in the Drohobych region at the beginning of the “Khrushchov thaw” (1955 – 1957). For the first time, in the article on the basis of the unknown and not popular archived materials the oppositional situation in the Drohobych region in 1955 – 1957 has been revealed. The author has explored the activity peculiarities of

the repressive-punitive system on the indicated territory, traced the activity of the anti-soviet organizations. It has been shown that even after liquidation of the organized Resistance Movement the soviet power did not feel confidently.

Key words: liberation movement, Drohobych region, repressive-punitive system, secret service, clergy, sectarians, Jehovah witnesses, Pentecostals.